

A szerzők jogairól - "A szerzői jogról"

A tudományos kutató tevékenység körében gyakran találkozunk a szerzői jog fogalmával, de nem mindig világos, hogy milyen jogosultságok állnak mögötte. Néhány konkrét kérdés feltevésével kívánjuk az elkövetkezőkben megvilágítani a szerzői jog legfontosabb ismérveit.

Kit és milyen alkotásokat illet meg a szerzői jogi védelem?

A szerzői jogról szóló törvény megfogalmazása szerint "a szerzői jog azt illeti meg, aki a művet megalkotta".

Több szerző közös műve esetén, ha nem lehet önálló részekre szétválasztani, akkor ez a jog a szerzőket együttesen illeti meg, még pedig egyenlő arányban.

A szerzőt azonban halála után is megilleti a szerzői jog mindkét jogosultsága, a személyhez fűződő jogok és a vagyoni jogok (ezeket bővebben az erre vonatkozó kérdéskörnél fejtjük ki).

Így a szerzői jogot a szerző hagyatékának gondozásával megbízott személy, illetve az a személy is gyakorolhatja, aki a szerzői jogot öröklési jogcímen szerzte meg a szerző halála után.

A szerzői jog tárgya pedig mindazon tudományos, irodalmi és művészeti alkotás, amely egyéni, eredeti jelleget mutat. Ide tartozik azonban más szerző művének átdolgozása, feldolgozása, vagy fordítása is, ha az egyéni, eredeti jellege fennáll. Természetesen ilyenkor az eredeti művet meg kell jelölni.

Milyen jogosultságot foglal magában a szerzői jog?

A szerzői jog két részből áll, a személyhez fűződő jogokból és a vagyoni jogokból.

A kettő nem mindig jár együtt. A személyhez fűződő jog minden esetben megilleti a szerzőt. A vagyoni jog azonban a körülményektől függ.

Mit is jelent a személyhez fűződő jog részletesebben?

A személyhez fűződő jog elsődlegesen azt jelenti, hogy a szerzőt a művén szerzőként tüntessék fel.

Aki más szerző művét felhasználja, vagy ismerteti, köteles megjelölni az eredeti művet és a szerzőt is. Aki más alkotását sajátjaként tünteti fel, jogsértést követ el és a szerző követelheti a jogsértés megszüntetését. Ugyanúgy sérti a szerző jogát művének jogosulatlan megváltoztatása is.

A személyhez fűződő jog másik oldala, hogy a szerző maga dönt a mű nyilvánosságra hozatala tárgyában.

A munkaköri köteleességgént keletkezett mű esetében azonban a nyilvánosságra hozatal joga a munkáltatót illeti meg. A szerző azzal, hogy művét a munkáltató részére átadta, egyben hozzá is járult a nyilvánosságra hozatalhoz.

A szerző dönt abban a kérdésben is, hogy saját nevét kívánja-e feltüntetni a művén, vagy név nélkül, illetve felvett néven kívánja nyilvánosságra hozni (ez utóbbi irodalmi, művészeti alkotásoknál jellemező és ismert).

Milyen vagyoni jellegű jogok fűződnek az önálló tudományos, irodalmi és művészeti alkotásokhoz?

A vagyoni jogok a mű felhasználásához kapcsolódnak. Azaz csak akkor keletkezhet vagyoni igény, ha a szerző művét más felhasználja. A vagyoni jogok abban különböznek a személyhez fűződő jogoktól, hogy míg a vagyoni igényeket a körülmények (polgári jogi szerződések, idő múlása stb.) korlátozhatják, módosíthatják, addig a személyhez fűződő jogok időben korlátlanok. A szerző a személyhez fűződő jogairól nem mondhat le, ezeket a jogait másra nem ruházhatja át. Nem így a díjazás esetében, amelyről a szerző, illetve jogutódja kifejezett nyilatkozattal lemondhat.

A mű bármilyen felhasználásához a szerző hozzájárulása szükséges. Ezen felhasználás ellenében általános szabályként azt mondhatjuk, hogy a szerzőt díjazás illeti meg.

Itt szintén más elbírálás alá esik, ha a mű munkaköri köteleességgént keletkezett. Ebben az esetben nincs szükség külön hozzájáruló nyilatkozatra, a felhasználás joga a munkáltatót illeti meg, amely a műnek a munkáltató részére történő átadásával keletkezett.

Ilyen esetben külön díjazás sem illeti meg a szerzőt.

A munkáltató a művet csak a működési körén belül gyakorolhatja, amennyiben azon kívül gyakorolja (pl. harmadik személy részére átadja), szerzői jogdíjat köteles fizetni, mint minden más felhasználó.

A vagyoni jogok a szerzőt életében és halálától számított 70 éven át illetik meg.

Kell-e minden esetben a mű felhasználásáért szerzői díjat fizetni?

A vagyoni jogoknak vannak korlátai, azaz nem minden felhasználás vonja maga után automatikusan a díjfizetési kötelezettséget.

A törvényben meghatározott "szabad felhasználás" körében a szabad felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző hozzájárulása nem szükséges".

Ugyanígy nem szükséges (a munkaköri köteleességgént keletkezett mű esetében) a munkáltató hozzájárulása a felhasználáshoz, amennyiben a munkáltatót illeti meg a felhasználás joga.

A felhasználás díjtalan, de a szabad felhasználás, mint a szerzői jog korlátja, nem jelenti azt is, hogy a forrás és a szerzőt ne kéne megnevezni. A vagyoni jellegű jogok alakulása nem érintik a személyhez fűződő jogokat, amelyek - mint korábban már kifejtettük - a szerzők elidegeníthetetlen jogai és minden esetben megilletik őket.

Hogy néz ki a gyakorlatban a szabad felhasználás joga?

A nyilvánosságra hozott mű részletét a forrás és a megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

A nyilvánosságra hozott mű részlete iskolai oktatás céljára, valamint tudományos ismeretterjesztés céljára - a forrás és a megjelölt szerző megnevezésével - átvethető.

Ugyanígy a nyilvánosságra hozott műről bárki készíthet másolatot, de csak saját célra. Üzleti szándékkal, amennyiben a másolatot értékesíteni kívánja, vagy forgalomba hozatal céljára készíti a másolatot, az már a szerző vagyoni érdekét sérti, ebben az esetben a szerző

hozzájárulása szükséges és díjfizetési kötelezettséget von maga után.

Nyilvános tárgyalások, beszédek tartalma szabadon felhasználható, napilap, folyóirat, rádió és televízió, gazdasági és politikai időszériú cikkeket szabadon átvethet a forrás és a megjelölt szerző megnevezésével.

A szabad felhasználásnak tehát két kritériuma van. Egyrészt csak a már nyilvánosságra hozott mű szabad felhasználásáról beszélhetünk. Másrészt a szabad felhasználás nem érintheti a szerző személyhez fűződő jogait. Minden esetben meg kell jelölni a forrást és a szerzőt.

Hogyan biztosíthatja a szerző a szerzői díj kifizetését?

A szerző illetve jogutódja szerződést köthet a mű felhasználására vonatkozóan.

A törvény annak ellenére, hogy a felek szabad döntésére bízta a szerződés tartalmi elemeinek meghatározását, a szerzők érdekében bizonyos vonatkozásokban erősen köti a feleket a jogszabályi előírásokhoz.

Érdekes a felhasználási szerződésben minden lényeges kérdést le szabályozni, mert abban az esetben, ha a felek nem konkrétan foglalják írásba szándékukat - vita esetén - nem lehet javukra értékelni a hiányos megfogalmazást.

Például, ha a felek nem rögzítik a felhasználási jog kizárólagosságát, akkor a szerző mással is köthet ugyanazon műre vonatkozóan felhasználási szerződést.

Vagy egy másik példával élve, ha valaki a műpéldányt ruhazza át (tulajdonjog átruházása esetén) még nem jelenti azt, hogy a szerzői jogokat is át kívánta volna ruházni.

Mit tehet a szerző a szerzői jogának megsértése esetén?

A szerző a polgári jog szabályai szerint a bírósághoz fordulhat és az eset körülményeihez képest különböző igényeket támaszthat:

- kérheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- kérheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- kérhet a jogsértőtől elégtételt (nyilatkozat adásával, vagy megfelelő nyilvánosság megteremtésével). Ez a tv-ben, rádióban elhangzottak esetén igen gyakori és valószínűleg mindannyian találkoztunk már vele.
- kérheti a felhasználás során kialakított üzleti kapcsolatokról adatok szolgáltatását;
- kérheti a jogsértő felhasználással keletkezett haszon részére történő megfizetését;
- kérheti a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, valamint az így létrehozott dolog megsemmisítését.

A fentiekén kívül a szerző még kártérítést is kérhet. A kártérítésre a szerző személyhez fűződő jogának megsértése is alapot szolgáltat.

A teljesség kedvéért érdemes még megjegyezni, hogy a szerzői jogi védelem független az egyes alkotásokra vonatkozó, más címen fennálló védelemtől. Pl: az újításokra, találmányokra, védjegyekre, ipari mintákra fennálló jogi védelem nem zárja ki a szerzőt a szerzői jogról alkotott törvény által nyújtott védelemből.

Bővebben a szerzők az alábbi jogszabályok alapján

tájékozódhatnak jogaikról, valamint az eljárás rendjéről:
1969. évi III. tv. a szerzői jogról
9/1969. (XII.29.) MM sz. rendelet a szerzői jogról szóló 1969. évi III. tv. végrehajtásáról
1978. évi IV. tv. a Büntető Törvénykönyvről
1/1970. (III.20.) MM sz. rendelet a kiadói szerződések feltételeiről és a szerzői díjról.

Dr. Udránszky Kornélia
MGSZ

JOGI TALLÓZÓ

A Magyar Bányászati Hivatal elnöke tájékoztatót adott ki az Országos Bányaműszaki Főfelügyelőség elnöke által kiadott hatályos utasításokról, irányelvekről, valamint az érvényes tájékoztatósokról és közleményekről 996/1998. (Bá.K.2) MBH számon. (Bányászati Közlöny/1998. VI. évfolyam 2. szám)

***

Megjelent 957/1998. (Bá.K.2) MBH számon a Magyar Bányászati Hivatal közleménye a zárt területek kijelöléséről. (Bányászati Közlöny/1998. VI. évfolyam 2. szám)

***

1999. január 18-án lép hatályba a 203/1998. (XII.19.) kormányrendelet a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény végrehajtásáról. (MK 114. Sz.)

***

A Kormány határozatot hozott - 1998. december 30-án - az integráción kívüli szénbánya társaságok 1999. évi támogatásáról. Ez érinti a Putnok Bánya Kft-t, a Feketevölgy Bánya Kft-t és a Lencsehegyi Szénbánya Kft-t, amelyek vállalati egyedi támogatást kapnak.

Ugyanakkor a Kormány felkéri az érintett villamosenergia-ipari társaságokat - Magyar Villamos Művek Rt, Tiszai Erőmű Rt., Vértesi Erőmű Rt. - hogy segítsék elő ezen három integráción kívüli bánya szénének a villamosiparban történő hasznosítását.

A határozat intézkedést rendel a drága villamosenergia előállítás eredményező, nélkülözhető - döntően állami tulajdonú bányák bezárásáról. (Kivonatos közlés)

Dr. Udránszky Kornélia
MGSZ